

Nr 68.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, m. m.; given Stockholms slott den 22 november 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

1:o) förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, och
2:o) förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 26 april 1940 (nr 264) med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940;

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g
till
**förordning angående särskild beredskapsmönstring
för år 1941.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Svensk man, som är född något av åren 1881—1925 och här i riket mantalsskriven för år 1941, skall enligt vad i denna förordning stadgas lämna uppgift om sådana personliga förhållanden som äro av betydelse ur militär eller civil beredskapssynpunkt. Från uppgiftsskyldighet undantages den som är inskriven å sjömanshus och den 1 januari 1941 inmönstrad till sjöfart.

Mönstringsuppgift skall avlämnas i den församling, där den uppgiftsskyldige är kyrkoskriven den 1 januari 1941, och avse förhållandena nämnda dag. Uppgiften skall lämnas å blankett (*mönstringsblankett*), vartill formulär fastställes av Kungl. Maj:t.

Uppgift må avlämnas i slutet konvolut, försett med anteckning om att konvolutet innehåller mönstringsuppgift samt namn och bostadsadress å den uppgiften avser.

2 §.

Uppgifterna för de å samma fastighet boende eller eljest där uppgiftspliktiga skola i städer, köpingar och municipalsamhällen insamlas av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår, vilken det jämväl åligger att tillse, att uppgifter avlämnas för samtliga uppgiftspliktiga.

Uppgifterna för uppgiftspliktiga, som under tiden den 1—15 januari 1941 äro inkallade till värnpliktstjänstgöring, skola dock insamlas av vederbörande befäl.

3 §.

Uppgifterna skola senast den 15 januari 1941 avlämnas till vederbörande pastor eller å särskilt insamlingsställe. Uppgifter för personer, som äro inkallade till värnpliktstjänstgöring, skola till pastor översändas av befälet. Övriga uppgifter skola i städer, köpingar och municipalsamhällen avlämnas av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår och å andra orter genom den uppgiftspliktiges försorg. Uppgift må jämväl i betalt brev insändas med posten så tidigt, att den kan komma pastor tillhanda senast sagda dag.

Uraktlåter uppgiftspliktig att i behörig tid fullgöra vad honom åligger i fråga om avlämnande av uppgift och finnes den försumlige inom orten, äger pastor genom vederbörande stadsfiskal, utmätningsman, fjärdingsman eller exekutionsbetjänt avfordra honom felande uppgift. Tredskas den försumlige eller finnes han icke inom orten, skall pastor anmäla förhållandet hos länsstyrelsen, som äger att med föreläggande av vite införskaffa den felande handlingen.

Krono- eller stadsbetjänt, som verkställer infordrande av felande uppgift eller delgivning av föreläggande som ovan sägs, äger att därför av den försumlige undfå gottgörelse med fem kronor för varje förrättning.

4 §.

Pastor åligger att kontrollera, att uppgifter inkommit från samtliga uppgiftspliktiga inom kyrkobokföringsdistriktet, samt att granska de avgivna uppgifterna och därvid göra de rättelser, som föranledas av jämförelse med församlingsboken och mantalsuppgifterna. För sådan uppgiftsskyldig, från vilken uppgift icke kunnat införskaffas, och för å sjömanshus inskriven, som ej lämnat uppgift, skall pastor å mönstringsblankett införa för honom tillgängliga eller eljest kända uppgifter.

Det åligger vederbörande sjömanshusombudsman att granska sådan uppgift för sjöfarande, som jämlikt första stycket upprättats av pastor.

Närmare bestämmelser om granskningens fullgörande meddelas av Kungl. Maj:t.

5 §.

Efter hand som granskningen verkstälts och senast den 1 mars 1941 skall pastor översända uppgifterna beträffande dem som äro födda något av åren 1895—1921 eller äro inskrivna till värnplikt såsom underåriga till vederbörande rullföringsbefälhavare (sjöruddföringsbefälhavare) och beträffande övriga uppgiftsskyldiga till länsarbetsnämnden i länet.

Angående översändande av uppgifter avseende vid sjömanshus inskrivna från rullföringsbefälhavare (sjöruddföringsbefälhavare) till sjömanshusombudsman gäller vad därom varder av Kungl. Maj:t stadgat.

6 §.

Mönstringsblanketter skola tillhandahållas de uppgiftsskyldiga å pastors-expeditionerna samt genom pastorsämbetenas försorg å andra lämpliga platser inom församlingen.

Det åligger statskontoret att låta trycka och till länsstyrelserna utlämna erforderligt antal blanketter för att genom länsstyrelsernas försorg kostnadsfritt och utan rekvisition tillställas pastorsämbetena. Jämväl vederbörande militära myndigheter skola äga att hos statskontoret kostnadsfritt utbekomma det antal blanketter som erfordras för uppgiftspliktiga, vilka äro inkallade till värnpliktstjänstgöring.

7 §.

Senast den 20 december 1940 skall länsstyrelsen utfärda samt låta i länskungörelserna och i den eller de ortstidningar länsstyrelsen aktar nödigt en gång införa kungörelse rörande uppgiftsskyldigheten, ordningen för blanketternas tillhandahållande ävensom tid och plats för uppgifternas ingivande. Beträffande de för varje ort gällande särskilda bestämmelserna må därvid hänvisas till kungörelse, som genom pastorsämbetets försorg bekantgöres genom anslag å de ställen, där offentliga meddelanden i orten pläga anslås.

8 §.

Har någon, som enligt denna förordning är pliktig avgiva uppgift, mot bättre vetande lämnat oriktigt meddelande rörande namn eller annat i mönstringsblanketten avsett förhållande, straffes med dagsböter.

Uraktlåter fastighetsägare eller den i hans ställe är att behörigen fullgöra vad honom jämlikt 2 och 3 §§ åligger, böte högst femtio kronor.

9 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest vid allmän domstol.

Böter och viten, som utdömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

10 §.

För Stockholm och Göteborg gäller beträffande ordningen för uppgifternas ingivande samt granskningen av desamma vad särskilt varder av Kungl. Maj:t stadgat.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 26 april 1940 (nr 264) med särskilda bestämmelser rörande mantalskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940.

Härigenom förordnas, att 10 § förordningen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser rörande mantalskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

10 §.

Mantalskrivningsförrättaren skall så snart omständigheterna medgiva och senast den 25 januari 1941 överlämna samtliga honom tillhandakomna mantalsuppgifter till pastor. Pastor har — — — till mantalskrivningsförrättaren.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 no-
vember 1940.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om *särskild beredskapsmönstring för år 1941* och anför därvid:

Svensk man är enligt vad i värnpliktslagen stadgas värnpliktig från och med det kalenderår, under vilket han fyller 20 år, till och med det, under vilket han fyller 46 år. Den som finnes till följd av lyte m. fl. orsaker oduglig till krigstjänst frikallas från värnpliktens fullgörande. På vissa andra grunder har värnpliktig hittills kunnat befrias från värnpliktens fullgörande under fredstid; numera avser befrielsen tjänstgöring enligt § 27 värnpliktslagen.

Genom inskrivningen införas de värnpliktiga i den militära organisationen och bliva där rullförda.

De värnpliktiga hänföras antingen till årsklass, benämnd efter inskrivningsåret, eller till klass A eller klass B, vilka sistnämnda klasser i och för tjänstgöring indelas i årsgrupper. Under värnpliktstiden kunna omföringar ske mellan eller inom de olika klasserna.

Enligt § 32 värnpliktslagen skall varje år hållas mönstring med inskrivna värnpliktiga med visst undantag.

Beträffande mönstringen skall enligt samma paragraf iakttagas följande. Med andra inskrivna värnpliktiga än dem, som äro inskrivna å sjömanshus och tillhöra marinen eller flygvapnet, hålles mönstring inom varje rullföringsområde. För sådan mönstring är varje nu avsedd värnpliktig skyldig att i enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, till befälet avgiva tillförlitlig skriftlig uppgift om bostad och yrke, den värnpliktige dock medgivet att under tiden för mönstringen iakttaga personlig inställelse och därvid muntligen avgiva nämnda uppgift. Med värnpliktiga, som äro inskrivna å sjömanshus och tillhöra marinen eller flygvapnet, hålles mönstringen vid sjömanshus. För sådan mönstring är varje nu avsedd värnpliktig skyldig att i enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, till sjömanshusombudsman avgiva tillförlitlig skriftlig uppgift om bostad och sysselsättning, den värnpliktige dock medgivet att under tiden för mönstringen iakttaga personlig inställelse och därvid muntligen avgiva nämnda uppgift. Kallelse till

mönstring verkställas genom kungörelse, som bekantgöres bl. a. genom införande i ortstidningar.

Mönstringen avser att möjliggöra dels erforderliga rättelser i stamrulla och inskrivningsböcker, dels ock en beräkning av det antal värnpliktiga i olika årsklasser (klasser), som kan komma att inställa sig vid mobilisering, och skall hållas med till klass B hörande värnpliktiga under tiden från och med den 15 till och med den 31 oktober samt med övriga värnpliktiga under tiden från och med den 1 till och med den 30 november.

Enligt 15 § lagen den 30 december 1939 om tjänsteplikt åligger det, i den mån Konungen därom förordnar, envar från och med det kalenderår, varunder han fyller sexton år, till och med det kalenderår, varunder han fyller nitton år, att efter myndighets anvisning antaga och utföra arbete, som hans kroppskrafter och hälsotillstånd medgiva (tjänsteplikt för ungdom). Enligt 16 § samma lag åvilar enahanda skyldighet envar från och med det kalenderår, varunder han fyller sexton år, till och med det kalenderår, varunder han fyller sjuttio år, (allmän tjänsteplikt).

Enligt förordning den 4 oktober 1940 (nr 857) skall mönstring, som avses i § 32 värnpliktslagen den 30 juni 1936, icke äga rum år 1940. Till grund för Kungl. Maj:ts proposition med förslag till nämnda förordning låg en skrivelse den 11 september 1940 från chefen för armén, vari anfördes vissa skäl för inställande av innevarande års ordinarie mönstring och omnämndes, att förberedelser vidtagits för avgivande av förslag till åtgärder, som syftade till införskaffande i anslutning till mantalsskrivningen för år 1941 av mera fullständiga uppgifter än som innefattades i det vanliga mönstringsförfarandet.

Det må här anmärkas, att Kungl. Maj:t den 19 april 1940 uppdragit åt chefen för armén att inkomma med slutligt förslag angående införande av maskinella anordningar för de värnpliktigas rullföring och redovisning. Härvid skall bland annat beaktas vad som anförts i proposition nr 63 till innevarande års lagtima riksdag och i riksdagens härav föranledda skrivelse den 6 april 1940, nr 128.

I skrivelse den 5 oktober 1940 har *chefen för armén* framlagt förslag rörande avlämnande av mönstringsuppgift i samband med mantalsskrivningen för år 1941 och vidare föreslagit vissa framtida lagstiftningsåtgärder beträffande folkbokföringen i syfte att åstadkomma mera praktiska och effektiva förhållanden med avseende å rullföringen och redovisningen av värnpliktiga. Skrivelsen, vari statens arbetsmarknadskommission och statens industrikommission instämt, torde få såsom bilaga fogas till detta protokoll (*bilaga A*).

Den 14 oktober 1940 har inom finansdepartementet hållits ett sammanträde med representanter för de av frågan närmast berörda myndigheterna samt för de kommunala förbunden. Därvid dryftades de praktiska problem som kunde uppkomma vid genomförandet av den föreslagna anordningen. Med hänsyn därtill att i vissa städer mantalsuppgifter redan avlämnats eller komme att avlämnas under den närmaste tiden samt att jämväl flerstädes på

landsbygden mantalsuppgifter skulle ha hunnit ingivas, innan riksdagsbehandling av förslaget slutförts, befanns det icke vara möjligt att i år anknyta mönstringen omedelbart till mantalsskrivningen. Att såsom av chefen för armén föreslagits tilldela de granskningsnämnder, som enligt förordningen den 26 april 1940 (nr 264) inrättats i anledning av folkräkningen den 31 december 1940, någon funktion i fråga om mönstringen ansågs vidare olämpligt, enär nämndernas arbete skulle splittras samt effektiviteten av folkräkningen löpa allvarlig fara att förminska.

I anslutning till under överläggningen framkomna uppslag har därefter inom finansdepartementet utarbetats ett *förslag till förordning angående särskild mönstring för år 1941*, vilket torde få såsom bilaga fogas till detta protokoll (*bilaga B*).

Enligt förslaget skall mönstringen avse förhållandena vid årsskiftet 1940—41 och äga rum fristående från mantalsskrivningen. Vid förslagets utformning har man utgått från att mönstringsuppgifterna i framtiden skola kunna ingivas tillsammans med mantalsuppgifterna. Mönstringsblanketten har ansetts kunna fastställas i huvudsaklig överensstämmelse med det av arméchefen framlagda förslaget.

Över det inom finansdepartementet utarbetade förslaget och en i anslutning därtill upprättad *promemoria* ha efter remiss yttranden avgivits av cheferna för försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet, statskontoret, statistiska centralbyrån, statens arbetsmarknadskommission, statens industrikommission, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och domkapitel, ävensom styrelserna för svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, Sveriges häradsskrivareförening, föreningen Sveriges städers kronouppbördstjänstemän och allmänna svenska prästföreningen.

Beträffande förslaget att innevarande år anordna en särskild mönstring utan samband med mantalsskrivningen ha inga invändningar gjorts.

Vad angår frågan vilka personer uppgiftsskyldighet bör åvila innefattar departementsförslaget ett allmänt stadgande om uppgiftsskyldighet för envar här i riket för år 1941 mantalsskriven manlig svensk medborgare, som vid nämnda års ingång uppnått 16 men icke 61 års ålder och som ej är fast anställd vid krigsmakten.

Enligt en i promemorian intagen uppgift från statistiska centralbyrån torde antalet uppgiftsskyldiga uppgå till c:a 2,050,000, alltså nära en tredjedel av rikets befolkning.

Cheferna för försvarsstaben och armén, statens arbetsmarknadskommission och statens industrikommission anse beträffande åldern, att, med hänsyn därtill att tjänsteplikt under år 1941 åligger den som under året fyller 16 år, även de som äro födda 1925 böra vara uppgiftsskyldiga, men att å andra sidan uppgifter angående dem som under året fylla 61 år icke torde erfordras.

Statens arbetsmarknadskommission erinrar i sitt yttrande om att det förslag från chefen för armén, som föranlett promemorian, utarbetats av arméstaben i samråd med arbetsmarknads- och industrikommissionerna, och att arbetsmarknadskommissionen härigenom redan innan frågan underställts Kungl. Maj:t haft tillfälle att ur arbetsmarknadssynpunkt granska förevarande förslag. Kommissionen anför vidare:

Kommissionen har i detta sammanhang uppmärksammat möjligheten att genom de föreslagna uppgifterna erhålla material jämväl för en tjänstepliktsregistrering. Frågan om en registrering av sistnämnda slag har sedan länge varit föremål för utredning inom kommissionen, som emellertid ännu icke slutgiltigt tagit ställning därtill. Uppenbart är emellertid, att därest ett tjänstepliktsregister skall upprättas, sådana uppgifter som de här föreslagna skulle vara av värde som material för registreringen. Kommissionen räknar därför med, att de för de värnpliktiga insamlade uppgifterna skola kunna hållas tillgängliga för kommissionen och dess lokalorgan, om så skulle erfordras. Emellertid skulle för en sådan eventualitet uppgifter för de värnpliktiga utgöra endast en del av det behövlige materialet. Enahanda uppgifter erfordras i sådant fall för samtliga de personer, vilka kunna komma i fråga till tjänsteplikt, eller i varje fall för all manlig arbetskraft i de mest arbetsföra åldrarna. Ur denna synpunkt vill kommissionen tillstyrka förslaget, att när en omfattande dylik uppgiftsskyldighet nu påbjudes, densamma icke inskränkes till de värnpliktiga utan utsträcker i första hand till övriga män i värnpliktsåldern och därjämte även till vissa årsklasser över och under denna ålder.

Beträffande krigsmaktens fast anställda personal finna *cheferna för försvarsstaben och armén*, att sådan personal icke bör undantagas från uppgiftsskyldighet.

Chefen för marinen framhåller, att de sjöfarande intaga en särställning, som motiverar ett undantag från bestämmelserna om mönstring för deras del. Han anför:

Mönstringsanmälan skall enligt § 1 avgivas av envar för år 1941 mantalskriven manlig svensk medborgare. Denna generella bestämmelse torde emellertid endast i ringa omfattning kunna efterkommas av en samhällsgrupp, som i stor omfattning har sin vistelse och utkomst till sjöss vid tiden för mönstring, nämligen de sjöfarande. Redan vid deras mantalsskrivning föreligger svårigheter att erhålla mantalsuppgifter beroende på att många sakna fast bostad i land och följaktligen även mantalsskrivningsort. Så mycket mer framstå då besvären att framskaffa den mönstringsblankett, som nu skall ersätta mönstringen, även från dem som ordnat med sin mantalsskrivning, men ej kunna nås av de nya bestämmelserna för mönstringen. Visserligen föreskriver § 6, att för uppgiftsskyldig, från vilken uppgift (mönstringsblankett) icke kunnat införskaffas, pastor å mönstringsblankett skall införa tillgängliga uppgifter, men dessa torde inskränka sig till sådana, som stå att erhålla i första hand i mantalsuppgifterna, eller, därest sådana ej föreligga, i äldre mantalslängd och i kyrkoböcker. De uppgifter, som i det senare fallet kunna erhållas äro emellertid av gammalt datum och kunna sålunda ej ens något så när motsvara den fordran på fullständiga uppgifter, som mönstringsblanketten avser. För att emellertid i någon mån underlätta pastors åliggande i nämnda avseende bör den myndighet, som kan tänkas åga utsträckt kännedom om sjöfolket, nämligen sjömanshusombudsmannen

vid anfordran åläggas lämna de upplysningar, som erfordras. Då emellertid blanketten innehåller en mångfald nya kolumner för personliga uppgifter, jämfört med förutvarande »mönstringsanmälan», kan man ej förvänta sig få dessa angivna, utan nöja sig med att få de äldre bestyrkta eller rättade med ledning av sjömanshusregistret. Härmed är det egentliga ändamålet vunnet med mönstringen, nämligen kontroll på sjömannens befintlighet vid ungefärlig tid för mantalsskrivning och mönstring. Sjömanshusens anlitan- de för mönstring är dock intet nytt, i det att enligt bestämmelserna i inskrivningsförordningen angående mönstring vid sjömanshus denna omfattar all marinens och flygvapnets bevaring sålunda även till handelssjöfart inmönstrat sjöfolk, varigenom denna kategori tillhörande värnpliktiga, som i annat fall skulle vara mönstringsskyldiga äro befriade från mönstring såväl per- sonligen som genom mönstringsanmälan.

På grund av omständigheter, som ovan berörts, kan man rimligen ej be- gära att utmönsirade sjöfarande skola kunna komma i tillfälle att erhålla kännedom om mönstringsföreskrifterna än mindre iakttaga att uppgöra och insända däri angiven mönstringsuppgift enligt särskild mönstringsblankett. De böra följaktligen befrias från denna skyldighet och vederbörande pastor jämlikt 6 § avgiva uppgifterna såsom för uppgiftsskyldig, för vilken uppgift icke kunnat införskaffas, är föreskrivet. Granskning och komplettering av uppgifter för icke uppgiftsskyldigt sjöfolk bör i erforderlig utsträckning verkställas genom vederbörande sjömanshusombudsmans försorg.

Chefen för försvarsstaben förklarar sig i princip icke hava något att erinra mot nyssnämnda förslag att från mönstringsskyldighet undantaga sjöfarande.

Mot förslaget i vad det avser mönstringsuppgifternas om- fattning ha en del erinringar framställts.

Statskontoret framhåller angelägenheten av att största möjliga begräns- ning iakttages vid fastställandet av de detaljuppgifter, som skola lämnas, med hänsyn till de säkerligen icke obetydliga kostnader, som ett bearbetande av uppgiftsmaterialet kommer att draga.

Överståthållarämbetet och *länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasätta, om icke uppgifterna gjorts alltför omfattande, och uttala farhågor för att på grund härav allmänheten icke kommer att fullgöra uppgiftsskyldigheten med påföljd att mönstringsförfarandet icke kommer att leda till avsett re- sultat.

Länsstyrelserna i Stockholms och Skaraborgs län anse önskvärt, att upp- giftsskyldigheten omfattar även undergången utbildning för luftskyddstjänst.

I åtskilliga yttranden föreslås åtgärder för säkerställande av den sekre- tess, som under vissa förhållanden t. ex. sjukdom eller lyte hos uppgifts- lämnaren kan anses påkallad.

Sålunda anse *cheferna för försvarsstaben och armén*, att det bör medgivas uppgiftsskyldig att avlämna blanketten i förseglat skick eller att direkt till pastor avlämna sådana uppgifter, som äro av diskret natur.

Statens arbetsmarknadskommision förordar, att uppgiftslämnare icke skall behöva å blanketten utsätta arten av förefintligt lyte eller sjukdom, därest uppgift om lytet eller sjukdomen tidigare lämnats rullföringsbefälha-

varen, eller att sådan uppgift i stället må lämnas i sluten försändelse, som bifogas uppgiftsblanketten.

Domkapitlet i Uppsala uttalar sig för lämpligheten av att blanketten konstrueras så, att densamma kan avlämnas eller skickas per post i förseglat skick utan inneslutning i särskilt konvolut.

Behovet av uttryckligt stadgande angående i vilken ort mönstringsuppgift skall ingivas understrykes i de yttranden, som avgivits av *statistiska centralbyrån, länsstyrelserna i Uppsala och Västmanlands län samt domkapitlet i Växjö*.

Statistiska centralbyrån anför:

Med hänsyn till påföljdsbestämmelsen vid uraktlåten mönstring och även av andra skäl måste det anses angeläget, att för den uppgiftsskyldige rätta tillhörighetsorten anges och likaså för pastor, som har att kontrollera, att alla uppgifter inkommit. På grund härav bör i författningen utsägas, att en var skall mönstra, antingen där han är mantalsskriven för år 1941, eller såsom ett alternativ, där han är kyrkoskriven den 1 januari 1941.

Då avsikten synes vara, att i framtiden anknyta mönstringen till mantalskrivningen, kan från sådan utgångspunkt vara lämpligast, att mantalsskrivningsorten får bli tillhörighetsort. Det föreliggande förslagets egenskap att utgöra ett engångsförfarande med pastor som granskningsmyndighet talar dock starkt för att det andra alternativet, d. v. s. kyrkoskrivningsorten, lägges till grund för mönstringen. Genom direkt jämförelse med församlingsboken kan pastor då på enkelt sätt kontrollera, att alla uppgiftspliktiga inkommit med anmälan.

Sistnämnda länsstyrelser och domkapitel föreslå, att mönstringsuppgift skall avlämnas i den ort, där den uppgiftsskyldige är kyrkoskriven den 1 januari 1941.

Beträffande frågan om vem som skall utföra granskningen av mönstringsuppgifterna anføres i *promemorian*:

Bestyret med granskningen skall enligt förslaget åvila vederbörande pastor. Då det icke ansetts lämpligt att för ändamålet tillskapa något nytt — statligt eller kommunalt — organ, äro de enda tjänstemän, som i detta hänseende kunna ifrågakomma, mantalsskrivningsförrättaren och pastor. Särskilt för häradsskrivarna men även för kronouppbördstjänstemännen gäller emellertid, att de under den tid granskningen enligt förslaget skall verkställas — senare hälften av januari samt hela februari — redan ha en mycket stor arbetsbörda. Rent tekniskt skulle också i många fall arbetsmaterialet, c:a 13,000 uppgifter i ett medelstort fögderi, bli alltför vidlyftigt för att kunna tillfredsställande bemästras. Häradsskrivaren torde dessutom i allmänhet icke beträffande alla delar av fögderiet besitta sådan ingående Orts- och personkännedom, som pastor äger och som givetvis i hög grad underlättar granskningen. Om granskningsskyldigheten däremot ålägges pastor, kan dennes lokalkännedom utnyttjas, varigenom omgång med korrespondens o. dyl. ofta kan undvikas. Ur synpunkten av granskningens effektivitet torde även en sådan anordning vara att föredraga. Det kan icke bestridas, att förslagets genomförande kommer att medföra en stark arbetsbelastning för prästerskapet. Med hänsyn till de för landet i nuvarande läge mycket viktiga intressen, som påkallat den särskilda mönstringen, torde dock betänkligheterna mot att ålägga prästerskapet ifrågavarande granskning få vika.

Förslaget att mönstringsuppgifterna skola granskas av vederbörande pastor har i stort sett lämnats utan erinran.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund ifrågasätter dock, huruvida det icke vore lämpligare att anförtro granskningen av mönstringsuppgifterna åt mantalsskrivningsförrättarna.

I ett par av de avgivna yttrandena förordas, att granskningsnämnderna skola tagas i anspråk för det förberedande arbetet med uppgifternas granskning, under det att enligt andra yttranden medverkan av granskningsnämnderna icke skulle vara till gagn.

Så gott som samtliga domkapitel och några länsstyrelser betona det betänkliga i att prästerna under ifrågavarande tid av året påläggas ytterligare arbetsuppgifter, men det uttalas allmänt, att dessa betänkligheter måste vika med hänsyn till de för landet viktiga intressen, som mönstringen avser att tillgodose.

Vad angår gransknings skyldighetens omfattning anföres i *promemorian*:

Det åligger pastor att först och främst kontrollera att uppgifter inkommit från samtliga uppgiftspliktiga. Vidare har pastor att granska de avgivna uppgifterna och jämföra dem med mantalsuppgifterna och, där så i något fall kan vara erforderligt, med mantalslängden och kyrkoböckerna. Pastor skall därvid göra de rättelser av uppgifterna å mönstringsblanketten, vartill anledning finnes. Granskningen bör i främsta rummet omfatta uppgifterna om namn, inskrivningsnummer, adress, familjeförhållanden och yrke. Beträffande uppgifterna under punkterna 10, 11, 13—17 samt 22—26 å blanketten torde däremot någon gransknings skyldighet icke böra ifrågakomma. Å uppgiften införes uppslag i församlingsboken. Den under punkt 4 i arméchefens förslag till instruktion för granskningsnämnderna omförmälda anteckningen torde icke behöva vidtagas. För sådan uppgiftsskyldig, från vilken uppgift icke kunnat införskaffas, skall pastor å mönstringsblankett införa tillgängliga uppgifter.

Chefen för marinen, vilken såsom ovan nämnts ansett att de sjöfarande böra vara undantagna från mönstringsskyldighet, föreslår att det skall åligga pastor att införa uppgifter för å sjömanshus inskriven, som ej lämnat uppgift, samt att sålunda upprättad uppgift därefter skall granskas av vederbörande sjömanshusombudsman.

Omfattningen av den pastor åvilande granskningen och metoden härför ha gjorts till föremål för erinringar i ett flertal yttranden, för vilka ej här torde behöva närmare redogöras.

Ur statistiska centralbyråns och centralstyrelsens för allmänna svenska prästföreningen yttranden må anföras följande.

Statistiska centralbyrån anför:

Ordalydelsen i förslagets 6 § ger vid handen, att granskningens tyngdpunkt är avsedd att förläggas till jämförelsen med mantalsuppgifterna. Ifrågavarande förhållande kommer också till uttryck i den allmänna motivering- en, där det utsäges, att pastor har att granska de avgivna uppgifterna och jämföra dem med mantalsuppgifterna och, där så i något fall kan

vara erforderligt, med mantalslängden och kyrkoböckerna. Anledningen härtill torde i främsta rummet vara behovet av att för kontroll och rättelse tillgodoföra mönstringsblanketterna de granskade och rättade uppgifter om yrke, näringsfång och anställning, som ingå å mantalsblanketterna.

Man kan emellertid i detta sammanhang icke förbise, att mantalsuppgifternas utnyttjande för det avsedda ändamålet minskas till sin effekt i samma mån, man avlägsnar sig från tidpunkten för deras avgivande. Flertalet mantalsblanketter äro avlämnade under oktober och början av november, och uppgifterna gälla ställningen vid denna punkt. Mönstringsuppgiften skall enligt förslagets 1 § avse den 1 januari 1941. Man har att räkna med att under mellanliggande tid åtskilliga tillståndsändringar inträtt, såsom i fråga om familjeförhållanden, civilstånd, yrke och adresser. Någon garanti för att efter avslutandet av granskningsnämndernas verksamhet tillkomna ändringar av antytt slag komma att införas å själva mantalsuppgifterna har man icke, medan däremot i församlingsbok och mantalslängd ändringar av detta slag, om man frånsör sådana, som gälla yrket, komma att iakttagas. När vid jämförelsen mellan mönstrings- och mantalsuppgift en skiljaktig uppgift påträffas, kan denna likaväl bero på en reell förändring som på en felaktighet vid uppgiftslämnandet (yrkesväxling kan t. ex. ha ägt rum), vilket förhållande skapar osäkerhet för granskningsmyndigheten.

Ur sådan synpunkt synes, i varje fall beträffande uppgifter, som avse namn, födelsedata, civilstånd och familjeförhållanden, mera vara att vinna på, att mönstringsuppgiften i första hand jämföres med församlingsboken, medan mantalsuppgifterna utnyttjas huvudsakligen för att komplettera ofullständiga uppgifter angående yrke, näringsfång och anställning å mönstringsblanketten. Ett ytterligare skäl härtill är, att, även om man förutsätter en effektiv verksamhet från flertalet granskningsnämnders sida, uppgifterna om namn m. m. i församlingsboken torde vara tillförlitligare än motsvarande uppgifter å mantalsblanketterna. Den individuella jämförelsen mellan mönstringsuppgiften och församlingsboken synes ändock bliva ofrånkomlig att företaga med hänsyn till bestämmelserna i förslagets 8 §.

Centralstyrelsen för allmänna svenska prästföreningen yttrar bland annat:

Någon särskild föreskrift angående tiden för mantalslängdens avlämnande till pastor finnes icke i förslaget. Då i förordningen om mantalsskrivning är stadgat, att mantalslängden skall avlämnas den 9 februari eller efter av Konungens befallningshavande medgivet anstånd senast den 23 februari, ävensom att pastor inom tio dagar efter det längden avlämnats till honom, skall återställa densamma till mantalsskrivningsförrättaren, är det tydligt, att mantalslängden icke under hela den tid, pastor har till sitt förfogande för granskningen av mönstringsuppgifterna, är för pastor tillgänglig och att mantalslängden då icke av honom kan utnyttjas för granskningen. Antingen bör ordet »mantalslängden» utgå eller också särskilda föreskrifter utfärdas om mantalslängdens tillhandahållande för pastor.

Beträffande de rättelser, som enligt samma paragraf skola verkställas å mönstringsuppgifterna, torde nog närmare bestämmelser, åtminstone som vägledning, vara erforderliga. Enligt P. M. bör granskningen i främsta rummet omfatta uppgifterna om namn, inskrivningsnummer, adress, familjeförhållanden och yrke. Därest uppgifterna beträffande yrke och adress äro olika i mantals- och mönstringsuppgifterna, vilken uppgift skall äga vitsord? Här kan kyrkoboken icke fälla utslaget, då ändring i yrke endast undantagsvis kommer till pastors kännedom och då adressen kan hava ändrats,

t. o. m. sedan den senaste uppgiften lämnades, utan att pastor därom erhållit kännedom. Beträffande uppgifterna om familjeförhållandena, särskilt om antalet barn under 16 år, måste påpekas, att, då det gäller utomäktenskapliga barn, pastor icke kan granska denna uppgift, enär anteckning om faderskap av sådana barn enligt lag endast föres i kyrkoboken för den församling, där fadern var kyrkoskriven vid barnets födelse, men icke i de församlingar, dit han sedan flyttat. Beträffande uppgifterna om namn, civilstånd, födelselid och -ort kan, därest dessa uppgifter icke äro i överensstämmelse med kyrkoböckernas, i många fall krävas en ganska omfattande och tidsödande skriftväxling med olika pastorsämbeten för att få fastslaget den riktiga uppgiften. För att få de riktiga uppgifterna lämnade till mönstringen äro två alternativ tänkbara. I samband med folkräkningen skall nämligen, därest uppgifterna å mantalsuppgifterna icke överensstämma med kyrkobokens, noggrann undersökning av pastor verkställas för att få fram den riktiga uppgiften. Skall granskningen av mönstringsuppgifterna ske efter det att arbetet med folkräkningen avslutats, föreligga inga svårigheter med rättelsen av dessa uppgifter, då dessa uppgifter redan äro klara i och med folkräkningsuppgifterna. Skall däremot granskningen av mönstringsuppgifterna verkställas före avslutandet av folkräkningen, torde det icke vara möjligt att inom den korta tid, som står till buds härför, få i mönstringsuppgifterna införda samtliga rättelser. Då dessa emellertid skola införas i mantalsuppgifterna, skulle det utan större olägenhet för pastor kunna ordnas så, att å ett särskilt register de rättelser, som icke å mönstringsuppgifterna kunnat införas, antecknades och översändes till rullföringsbefälhavaren, resp. länsarbetsnämnden, så snart arbetet med folkräkningen slutförts.

I fråga om tiden för mönstringsuppgifternas insändande till vederbörande efter verkställd granskning och därmed sammanhängande frågor göras i åtskilliga av de avgivna yttrandena invändningar mot de föreslagna bestämmelserna.

Styrelsen för föreningen Sveriges städers kronouppbördstjänstemän anför:

För mantalsskrivningsförrättarna blir det svårt att få avstå mantalsuppgifterna redan den 15 januari. Mantalslängderna bruka nämligen inte vid denna tid vara fullt tillskrivna i städerna. För att komma till rätta med denna besvärlighet, synes den utvägen ligga till hands, att mantalsskrivningsförrättaren träffar avtal med pastor om successivt avstående av uppgifterna. För pastors granskningsarbete är det väl knappast nödvändigt att disponera hela uppgiftsmaterialet på en gång den 15 januari. Viktigast synes vara, att pastor i god tid den 15 januari får tillräckligt med material för att på betryggande sätt kunna påbörja och fullgöra sitt arbete. Styrelsen anser sig därför kunna tillstyrka det i promemorian gjorda förslaget, om i motiveringen till detta lämnas anvisning på nyssnämnda praktiska förfaringsätt vid avlämnandet av mantalsuppgifterna till pastor.

Länsstyrelsen i Norrbottens län föreslår framflyttande av tiden för mantalsuppgifternas avlämnande till pastor åtminstone till den 20 januari 1941.

Länsstyrelsen i Västmanlands län samt domkapitlen i Västerås och Karlstad förorda en framflyttning av tiden för mönstringsuppgifternas insändande till den 15 mars 1940.

Domkapitlen i Linköping, Strängnäs och Göteborg föreslå, att tidpunkten för avlämnandet av uppgifter för folkräkningen framflyttas till den 1 maj 1941.

Centralstyrelsen för allmänna svenska prästföreningen anför:

Enligt statistiska centralbyråns cirkulär angående den allmänna folkräkningen i riket den 31 december 1940 skola utdragen ur församlingsboken m. m. jämte därtill hörande sammandrag av summorna, ävensom utdraget ur boken över obefintliga, insändas till centralbyrån senast den 15 mars 1941, dock att, därest på grund av särskilda omständigheter svårigheter möta att inom den föreskrivna tiden insända uppgifterna, efter framställning till centralbyrån anstånd kan medgivas intill den 15 påföljande april. Här föreligger enligt centralstyrelsens uppfattning en absolut nödvändighet, att antingen tiden för folkräkningsuppgifternas avlämnande generellt för alla pastorat framflyttas minst en månad eller tiden för mönstringsuppgifternas granskning fastställs till 1 à 1½ månad efter det tiden för mantalsuppgifternas avlämnande utgått. En sådan bestämmelse är så mycket mer erforderlig, som den av statsmedel utlovade ersättningen till kyrkobokförare för av 1940 års allmänna folkräkning föranlett arbete å 1 krona för varje påbörjat 100-tal av de å utdragen slutligt redovisade personerna utgår endast under förutsättning, att nämnda utdrag inom av statistiska centralbyrån föreskriven tid översänts till ämbetsverket.

Domkapitlet i Skara framför liknande synpunkter.

Statistiska centralbyrån förklarar i sitt yttrande, att ämbetsverket under föreliggande omständigheter är berett att medgiva viss jämkning i fråga om tidpunkten för de för folkräkningen erforderliga uppgifternas insändande.

Vad angår frågan om mönstringsblanketternas tillhandahållande och uppgifternas insamlande ha framställts vissa anmärkningar mot förslaget.

Domkapitlen i Linköping och Skara samt *centralstyrelsen för allmänna svenska prästföreningen* framhålla lämpligheten av att i förordningen uttryckligen stadgas skyldighet för vederbörande befäl att insamla och inom behörig tid till pastorsämbetena i hemorterna översända mönstringsuppgifter för till värnplikts- eller beredskapstjänst inkallade och betona i detta sammanhang, att det för pastor är av synnerligen stor vikt, att dessa uppgifter komma honom tillhanda i god tid, så att han icke beträffande ifrågasvarande uppgiftspliktiga i onödan vidtager åtgärder för erhållande av felande uppgifter.

Statens industrikommission påpekar, att i förslaget bestämmelser saknas angående påföljd för det fall att fastighetsägare eller den hans egendom brukar eller förestår icke fullgör sina skyldigheter med avseende å mönstringsuppgifternas insamlande.

Beträffande sättet för mönstringens kungörande framhålla flertalet av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna, att kostnaderna för kungörande på sätt i förslaget angivits bliva betydliga och större än som är behöfligt.

Beträffande Stockholm och Göteborg anföres i promemorian följande.

För Stockholm och Göteborg har beträffande ordningen för uppgifternas ingivande samt granskningen av desamma förutsatts att särskilda bestämmelser skola gälla. Granskningen av uppgifterna torde böra anförtros i Stockholm åt mantalsavdelningen inom överståthållarämbetet för skatteärenden samt i Göteborg åt mantalskontoret. Det torde få överlåtas åt Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter härom.

Överståthållarämbetet och mantalsdirektören i Göteborg ha i sina yttranden angivit riktlinjerna för de särskilda bestämmelser, som beträffande mönstringen erfordras för Stockholm respektive Göteborg.

I fråga om kostnaderna för förfarandet anföres i promemorian, att kostnaderna för tryckning och distribution av mönstringsblanketter samt för kungörelsernas införande i ortstidning syntes böra bestridas av statsmedel. Det torde möjligen visa sig påkallat att i församlingar, där arbetet med granskningen blivit mera omfattande, bereda pastor någon ersättning av allmänna medel för bestyret.

Statskontoret beräknar, att mönstringsblanketten behöver tryckas i en upplaga på omkring 4,500,000 exemplar. Ämbetsverkets tryckerikonstulent uppskattar kostnaderna härför till 22,500 kronor.

I övertvägande antalet av de avgivna yttrandena framhållles såsom nödvändigt, att medel ställas till förfogande för prästerskapets anlåtande av erforderlig skrivhjälp.

I de flesta av de yttranden, som beröra denna fråga, anses detta böra ske i form av ersättning till vederbörande pastor, därvid i allmänhet framhållles, att någon åtskillnad icke bör göras mellan olika församlingar, allt eftersom granskningen varit mera eller mindre omfattande, utan att ersättning bör utgå till alla pastorer efter samma grund.

Statskontoret ifrågasätter emellertid, om icke pastor i stället borde utrustas med erforderligt biträde, och länsstyrelsen i Kristianstads län anser, att ersättning för arbetet med granskningen icke bör utgå till pastor utan direkt till biträde, som för ändamålet anlåtats.

Vad angår ersättningens storlek har under remissen framkommit en mångfald förslag.

Sålunda finner domkapitlet i Luleå enligt verkställda beräkningar, att en ersättning av 15 öre per mönstringsskyldig ej kan anses oskäligen.

Domkapitlet i Linköping och centralstyrelsen för allmänna svenska prästföreningen anse ersättningen icke böra sättas lägre än till 6 öre för varje granskad uppgift och domkapitlet i Växjö finner ersättningen böra bestämmas till 5 kronor för varje hundratal uppgifter.

Centralstyrelsen för allmänna svenska prästföreningen anser att, då nära en tredjedel av rikets befolkning är uppgiftsskyldig, som grund för beräkning av ersättningen kunde läggas församlingens folkmängd och att ersättningen i så fall borde bestämmas till 2 öre per invånare. Med hänsyn till de

stora pastoraten, där flera tusen mönstringsblanketter skola granskas, kunde denna beräkningsgrund t. o. m. vara att föredraga, då därigenom ett tidsödande arbete med räkningen av blanketterna undvekes.

Domkapitlet i Lund föreslår, att ersättningen bestämmes till lägst 2 kronor för varje fullt hundratal invånare inom församlingen enligt sista folkmängdsuppgiften till statistiska centralbyrån.

I så gott som alla yttranden, som beröra frågan om ersättning åt prästerskapet för bestyret med mönstringen, förutsattes att sådan ersättning skall utgå av statsmedel.

Statskontoret är emellertid av annan mening och anför, att då å pastors-expedition redan befintliga biträden torde komma att utnyttjas för här ifrågavarande arbetsuppgifter och då kostnaderna för avlöning åt dessa biträden bestridas av vederbörande församling, övervägande skäl synas tala för att de kyrkliga kommunerna åläggas tillhandahålla jämväl dylik tillfällig förstärkningspersonal.

Av skäl, som anförts i proposition nr 31 till årets urtima riksdag, har det visat sig olämpligt att innevarande år anordna mönstring i vanlig ordning. Med hänsyn till nödvändigheten att skapa ett fast underlag för en planerad omläggning av de värnpliktigas rullföreläggning och redovisning synes det emellertid angeläget att så snart ske kan under starkare kontroll än det vanliga mönstringsföreläggandet medgiver införskaffa vissa uppgifter beträffande de värnpliktiga. Berörda omläggning syftar till att möjliggöra en krigsplacering av de värnpliktiga under hänsynstagande i möjligaste mån till vars och ens särskilda kvalifikationer och kommer att medföra ett frångående av det hittillsvarande summariska inkallelseföreläggandet årsklassvis. Även ur civil beredskapssynpunkt synes det eftersträvansvärt att beträffande vissa kategorier av medborgare äga tillgång till uppgifter, nödvändiga för planerandet av deras tagande i anspråk för det allmänna. Enär ifrågavarande för den militära och civila beredskapen erforderliga uppgifter innevarande år icke synas kunna inhämtas annorledes än genom anordnande av en särskild mönstring, vill jag ansluta mig till förslaget att anordna en sådan.

Då den utsträckning av uppgiftsskyldigheten till ynglingar under värnpliktsåldern, som förslaget innebär, i väsentlig mån motiverats av hänsyn till bestämmelserna om tjänsteplikt för ungdom, synes åldersgränsen för uppgiftsskyldighetens inträde böra fastställas så, att den sammanfaller med den i tjänstepliktslagen angivna minimiåldern. Ehuru maximiåldern för den allmänna tjänsteplikten är 70 år, torde för närvarande icke finnas anledning att infordra uppgifter beträffande dem, som äro födda tidigare än år 1881. I fråga om krigsmaktens fast anställda personal synas övervägande skäl tala för att icke undantaga denna från uppgiftsskyldighet. Däremot synes det motiverat att på sätt chefen för marinen förordat medgiva sådant undantag för dem som äro inskrivna å sjömanshus och som vid den tidpunkt, uppgiften skall avse, äro inmönstrade till sjöfart. I många fall torde det näm-

*Departements-
chefen.*

ligen stöta på oöverkomliga svårigheter såväl för de sjöfarande själva att i vanlig ordning avlämna mönstringsblankett som för pastor att efter föreläggande införskaffa sådan.

De invändningar som gjorts beträffande mönstringsuppgifternas omfattning äro enligt min mening icke av beskaffenhet att böra föranleda ett frångående av vad härutinnan föreslagits av chefen för armén i samråd med statens arbetsmarknadskommission och statens industrikommission.

Enligt vad jag erfarit är det meningen, att de uppgifter, vartill motsvarighet redan finnes på hittills gällande mönstringsanmälan och på värnpliktskort, skola bearbetas vid rullföringsexpeditionerna på samma sätt som vid en vanlig mönstring. Efter hand som denna bearbetning avslutats skola mönstringsblanketterna tillsammans med vederbörliga dubblettkort översändas till respektive truppförband. Med ledning av dubblettkortens uppgifter främst angående militär utbildning och användbarhet men under vederbörligt hänsynstagande även till uppgifterna om civilt yrke, skolor, kurser, avlagda examina och språkkunskaper samt till motorkunnighet och de ytterligare uppgifter som den värnpliktige själv ansett vara av värde för den militära tjänstbarheten göres centralt inom truppförbandet en uppdelning av värnpliktsbeståndet till de olika underavdelningarna och till reserver. Efter denna fördelning skola blanketterna förvaras beträffande varje underavdelning för sig. Underavdelningen får sålunda på detta sätt en direkt tillgång till väsentliga data för de värnpliktiga, som skola ingå i förbandet, varigenom dettas inre personalorganisation kan utformas under erforderligt hänsynstagande till vars och ens särskilda förutsättningar för olika uppgifter. Underlag har också genom måttuppgifterna skapats för fördelning till underavdelningarna från centrala förråd av utrustningspersedlar i lämplig storleksordning. Uppgifterna angående innehav av vapen, fordon, motorbåtar och hundar avse icke en inventering av dessa olika bestånd. De avse fastmer att underlätta för befälet att i sammanställning med övriga uppgifter skapa underlag för en riktig placering av den värnpliktige. Genom den successiva bearbetningen av uppgifterna torde svårigheter att bemästra materialet undanröjas. Hela uppläggningsen sammanhänger emellertid intimt med de inledningsvis anförda planerna på en mekanisering av uppgifternas bearbetning och den centrala statistiken.

I det remitterade förslaget har icke upptagits något stadgande om ansvar för den som lämnar oriktiga uppgifter vid mönstringen.

Med hänsyn till vikten av att det genom mönstringen hopbragta materialet är såvitt möjligt fullständigt och riktigt har jag ansett lämpligt, att i förordningen stadgas ansvar för uppgiftspliktig, som mot bättre vetande lämnar oriktigt meddelande rörande namn eller annat förhållande. Jag anser även bötespåföljd böra stadgas för fastighetsägare eller den i hans ställe är, som uraktlåter att fullgöra vad honom åligger med avseende å mönstringsblankettens insamlande och avlämnande till pastor.

I några yttranden har framhållits vikten av att uppgiftsskyldighetens fullgörande anknytes till ett bestämt hemortsbegrepp. För undvikande av all tveksamhet angående var uppgiftsskyldigheten skall fullgöras och icke minst med hänsyn till bestämmelserna om påföljd vid försummelse att i behörig ordning avlämna uppgift anser jag för min del en uttrycklig bestämmelse i detta avseende erforderlig. Visserligen åligger enligt förslaget uppgiftsskyldighet varje svensk man av viss ålder, som är mantalsskriven här i riket för år 1941, och det ligger på den grund närmast till hands att anknyta uppgiftsskyldigheten till mantalsskrivningsorten. Mantalsskrivningen är emellertid ännu icke avslutad vid den tid då mönstringsuppgifterna skola avlämnas, och en uppgiftspliktigs mantalsskrivningsort kan därför då vara oviss. Enligt förslaget skall det åligger pastor att kontrollera, att uppgifter inkommit från samtliga uppgiftsskyldiga inom kyrkobokföringsdistriktet. Denne äger tillgång till mantalslängden endast några dagar och detta först i februari månad. Jag anser därför mest praktiskt, att uppgift avlämnas i den ort, där vederbörande är kyrkobokförd vid årsskiftet. Även för de uppgiftsskyldiga torde en sådan ordning vara lämpligast.

I fråga om förslaget att ålägga pastorsämbetena bestyret med granskningen av mönstringsuppgifterna och upprättande i vissa fall av sådana uppgifter har i stort sett icke gjorts någon erinran och för egen del ansluter jag mig till vad sålunda föreslagits. Såsom chefen för marinen anfört torde det emellertid för vinnande av möjligast fullständiga uppgifter beträffande å sjömanshus inskrivna, vilka icke själva lämnat uppgift, vara lämpligt, att de beträffande dem genom pastorsämbetenas försorg upprättade mönstringsuppgifterna granskas å vederbörande sjömanshus.

Beträffande omfattningen av pastors granskning och metoden därför vill jag anföra följande.

Det är självfallet, att pastors granskning icke kan avse andra förhållanden än sådana som framgå av de handlingar, som skola av honom användas vid granskningens verkställande. Intyg om granskningen innebär således intet garanterande av uppgifternas riktighet i och för sig.

Från militär synpunkt önskas, att en motläsning av mönstringsblanketternas uppgifter främst om namn, födelsetid, adress och yrke mot mantalsuppgifternas motsvarande uppgifter kommer till stånd och att överensstämmelse mellan dessa handlingar vinnes. Någon granskning av de militära uppgifterna sättes icke i fråga. Uppgifterna om familjeförhållanden hava tillkommit ur tjänstepliktssynpunkt. Dessa uppgifter skola granskas och bör i mönstringsblanketten anmärkas vad församlingsboken härutinnan utvisar, därest blanketten innehåller andra uppgifter.

Enligt departementsförslaget skall pastor vid granskningen av mönstringsuppgifterna göra rättelser, som föranledas av jämförelse med, bland annat, mantalslängden. Pastor erhåller emellertid i regel icke mantalslängden från häradsskrivaren (magistraten) förrän i februari månad och får jämlikt förordningen angående mantalsskrivning, § 11, icke behålla densamma mer än

tio dagar. Att på denna korta tid granska mantalslängden och dessutom mönstringsuppgifterna torde i många församlingar knappast vara möjligt. Ej heller torde det låta sig göra att utöver den tid, som nyss nämnts, ställa mantalslängden till pastors förfogande. Det synes mig därför vara mest ändamålsenligt att mönstringsuppgiften, särskilt vad avser namn, civilstånd och familjeförhållanden, i första hand jämföres med församlingsboken och i andra hand med mantalsuppgifterna, vilka huvudsakligen torde böra utnyttjas för att komplettera ofullständiga uppgifter angående yrke, näringsfång och anställning.

Sjömanshusombudsmans granskning torde böra omfatta, förutom anteckningar om inskrivning å sjömanshuset och registernummer, yrke och utbildning.

Beträffande tidpunkten för mantalsuppgifternas överlämnande till pastor förordar jag, att densamma bestämmes till senast den 25 januari 1941, detta med hänsyn till att det på sina håll torde ställa sig olägligt för mantalsskrivningsförrättare att redan den 15 januari överlämna mantalsuppgifterna. På grund av andra pastor åvilande bestyr torde denne endast undantagsvis medhinna att före den 25 januari verkställa granskningen av mönstringsuppgifterna. Den föreslagna framflyttningen av tidpunkten för mantalsuppgifternas överlämnande torde därför icke vara av betydelse för granskningsarbetets rationella bedrivande, särskilt som pastor är oförhindrad att omedelbart efter den 15 januari, då mönstringsuppgifterna senast skola vara avlämnade, vidtaga de åtgärder, som böra föregå granskningen, såsom sortering av blanketterna i lämplig ordningsföljd och infordrande av felande uppgifter.

I åtskilliga yttranden har framhållits nödvändigheten av att antingen tidpunkten för mönstringsuppgifternas översändande efter verkställd granskning eller ock tidpunkten för insändandet till statistiska centralbyrån av vissa uppgifter för 1940 års folkräkning framflyttas. Enligt av centralbyrån meddelade bestämmelser skola utdrag ur församlingsboken m. m. jämte därtill hörande sammandrag ävensom utdrag ur boken över obefintliga insändas till ämbetsverket senast den 15 mars 1941. Där på grund av särskilda omständigheter svårigheter möta att inom den föreskrivna tiden insända uppgifterna, kan efter framställning till statistiska centralbyrån anstånd härmed medgivas intill den 15 påföljande april. Det synes angeläget, att mönstringsuppgifternas granskning och översändande till de militära myndigheterna äger rum så snart ske kan. Enligt vad jag inhämtat torde emellertid hinder icke möta att framflytta tidpunkten för insändande till centralbyrån av de för folkräkningen erforderliga uppgifterna en eller annan månad. Vid sådant förhållande torde någon jämkning icke behöva vidtagas med avseende å tidpunkten för mönstringsuppgifternas översändande efter verkställd granskning.

Den tid, inom vilken sjömanshusombudsman skall efter verkställd granskning återställa till honom överlämnade mönstringsuppgifter, torde få fastställas i samband med de bestämmelser om granskningens fullgörande, som skola av Kungl. Maj:t meddelas.

Beträffande frågan om mönstringsblanketternas tillhandahållande och uppgifternas mottagande anser jag för min del, att bestyret härmed bör uppdragas åt pastor ensam. Självfallet böra de kommunala myndigheterna på allt sätt underlätta pastors arbete härutinnan. Ingen kommunal myndighet torde heller ställa sig avvisande, om den av pastor anmodas att medverka till ett praktiskt ordnande av mönstringsförfarandet. Den uppgiftsskyldige torde böra tillerkännas rätt att, om han så önskar, avlämna uppgiften i slutet konvolut.

I några yttranden har framhållits lämpligheten av att i förordningen uttryckligen stadgas skyldighet för vederbörande militära befäl att insamla och till pastorsämbetena i hemorterna översända mönstringsuppgifter för till värnplikstjänstgöring inkallade uppgiftspliktiga. För egen del biträder jag denna mening. Enligt vad jag inhämtat möter ur militär synpunkt ej heller något hinder härför.

I fråga om sättet för mönstringens kungörande har i flertalet av de avgivna yttrandena framhållits, att kostnaderna för kungörande på det i promemorian föreslagna sättet bliva onödigt stora. I enlighet med vad som förordats i några yttranden föreslår jag, att länsstyrelserna åläggas att ombestyra kungörandet av mönstringen. Ett sådant kungörelseförfarande torde kunna bliva lika effektivt som det i departementsförslaget angivna. Jag förutsätter, att bestämmelserna om den särskilda mönstringen även komma att bekantgöras genom meddelanden i radio.

I åtskilliga yttranden har det framhållits såsom nödvändigt, att ersättning tillerkännes kyrkobokförarna för deras bestyr med mönstringen, så att de kunna anlita erforderlig skrivhjälp. Jag finner för min del rimligt, att då kyrkobokförarna, såsom här föreslås, åläggas särskilda arbetsuppgifter, någon ersättning härför tillerkännes dem, särskilt som arbetet med granskningen av mönstringsuppgifterna måste utföras under en tid, som på grund av prästerskapets övriga åligganden är arbetstyngd. Vid ersättningens bestämmande torde någon åtskillnad icke böra göras mellan olika församlingar, allt eftersom granskningen varit mer eller mindre omfattande och besvärlig. Vad angår ersättningens storlek finner jag densamma skäligen kunna bestämmas till 2 kronor för varje fullt hundratal invånare inom församlingen enligt den till statistiska centralbyrån senast avlämnade uppgiften angående folkmängden, vilket motsvarar en ersättning av c:a 6 öre för varje granskad uppgift. En dylik beräkningsgrund synes vara att föredraga ur kontrollsynpunkt. Ersättningen synes böra utbetalas till vederbörande pastor. I Stockholm och Göteborg torde ersättningen böra tillfalla staden. Då mönstringen avser att tillgodose rent statliga intressen, torde ersättningen böra utgå av statsmedel.

Kostnaderna för tryckning av blanketter och mönstringens kungörande böra självfallet utgå av statsmedel.

De med mönstringsförfarandet förenade kostnaderna torde kunna beräknas till 155,000 kronor, varav kostnad för tryckning av blanketter 23,000

kronor, kostnad för mönstringens kungörande 7,000 kronor och ersättning till kyrkobokförare 125,000 kronor.

För täckande av kostnaderna torde böra anvisas ett särskilt anslag under fjärde huvudtiteln å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår. Förslag härom torde senare få anmälas av chefen för försvarsdepartementet.

I överensstämmelse med vad jag i det föregående anfört har det vid promemorian fogade författningsförslaget undergått överarbetning inom finansdepartementet. Bestämmelserna om ändrad tid för översändande av mantalsuppgifterna till pastor ha ansetts böra meddelas i en särskild förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940. Beträffande förordningen angående särskild mönstring för år 1941 i övrigt hava i redaktionellt avseende vidtagits vissa ändringar, för vilka icke här torde behöva närmare redogöras. I rubriken har »mönstring» ansetts böra ändras till »beredskapsmönstring».

De föreslagna bestämmelserna synas böra träda i kraft snarast möjligt.

Under hänvisning till vad jag nu anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga förenämnda förslag till

1:o) förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, och

2:o) förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 26 april 1940 (nr 264) med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940,

dels ock medgiva, att de med det föreslagna mönstringsförfarandet förenade kostnaderna må utgå av statsmedel i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig i det föregående anförts.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. Schwartz.

Bilaga A.

Till KONUNGEN.

I chefens för armén underdåniga skrivelse den 11 september 1940, nr 34: 1, har framställning gjorts angående sådana åtgärder att den ordinarie mönstringen enligt § 32 värnpliktslagen innevarande år inställdes. Samtidigt anmäldes att undersökning pågick angående möjligheten att kombinera mönstringen med mantalsskrivningen, vilket innevarande år syntes särskilt eftersträvansvärt med hänsyn dels till nödvändigheten att skapa ett fast underlag för den planerade omläggningen av de värnpliktigas rullföring och redovisning, dels till de möjligheter, som årets folkräkning i förening med skriftliga mantalsuppgifter inom hela riket erbjöde i detta hänseende.

Sedan berörda undersökning i samarbete mellan arméstaben samt industri- och arbetsmarknadskommissionerna nu i huvudsak slutförts får jag i underdånighet i detta ärende, som nära berör även näringslivets intressen, ytterligare anföra följande.

Kontrollen över de värnpliktigas yrkes- och adressförändringar är för närvarande ordnad på följande sätt:

1. Flyttning från en församling till en annan skall av pastorsämbete (mantalsintendent) anmälas till rullföringsbefälhavare (inskrivningsförordningen § 90).

2. Värnpliktig skall årligen ingiva mönstringsanmälan (§§ 125—132), varvid även skall lämnas uppgift om yrke.

3. Värnpliktig skall dessutom vid inträffande adressförändring insända adressanmälan (§ 133).

Effektiviteten av detta kontrollsystem har i flera hänseenden visat sig mindre tillfredsställande. Pastorsämbetenas *flyttningsuppgifter* inkomma ofta försenade och ge dessutom ingen upplysning om flyttningar inom församlingen eller om adressförändringar utan samband med ändring i kyrkobokföringsort. *Mönstringsanmälan* försummas ofta, kanske mest av glömska, då ingen lokal myndighet har att svara för insamlingen av dessa uppgifter.

Vad slutligen *adressanmälningar* angår, torde det mer vara undantag än regel att en värnpliktig fullgör denna skyldighet.

Olägenheterna av den ofullständiga adresskontrollen har särskilt framträtt i samband med den omläggning av systemet för de värnpliktigas inkallelse, som under senare tid genomförts. Det tidigare tillämpade systemet med inkallelse genom offentliga kungörelser har alltmera frångåtts, dels därför att det med nuvarande specialisering visat sig mindre lämpligt att inkalla hela årsklasser på en gång och dels därför att det av politiska hänsyn ofta kan vara olämpligt att offentliggöra inkallelsernas omfattning. I stället har man övergått till ett system med personliga inkallelser, vilket förutsätter, att varje värnpliktig utan tidsutdräkt kan nås av en till honom utsänd personlig order. Erfarenheterna från det senaste året ha visat, att detta system ej fungerar friktionsfritt. I genomsnitt synas 10 procent av de utsända inkallelserna återkomma såsom obeställbara. Efter en period av normala förhållanden är det sannolikt att procenttalet obeställbara inkallelseorder blir ännu högre. För att avhjälpa dessa brister behövs dels en omläggning av *mönstringsförfarandet*, dels ett effektivare system för redovisning av sådana *adressförändringar*, som inträda mellan mönstringarna.

A. Mönstringen.

Den största bristen i det nuvarande systemet är, att ingen preventiv kontroll utövas mot försumliga uppgiftslämnare. Efterräkningen för glömska eller försumlighet kommer i form av böter (»mönstringsfemman»), men härmed avhjälpes icke de brister i rullföringen, som uppstått genom att mönstringsuppgifterna ej inkommit i tid eller varit ofullständiga. Mönstringen bör därför så anordnas, att försumliga uppgiftslämnare i tid få påminnelse om mönstringskyldigheten. Detta kan lämpligast ordnas så att mönstringen kombineras med *mantalsskrivningen*. Varje värnpliktig bör därför åläggas att avlämna ifyllt mönstringsblankett som bilaga till mantalsuppgiften för det hushåll han tillhör. De personer, som handha insamlingen av mantalsuppgifterna (husägare, kommunalombud), böra åläggas att kontrollera, att mönstringsuppgiften avlämnas för nyssnämnda individer samt att blanketterna äro fullständigt ifyllda. Mönstringsuppgifterna böra därefter så snart ske kan insändas till rullföringsmyndigheterna genom försorg av granskningsnämnd. I samband härmed bör därför fastställas, att jämlikt § 7 i Kungl. förordningen den 26 april 1940 (nr 264) bildade granskningsnämnder dels göras permanenta, dels åläggas verkställa granskning av att samtliga mönstringskyldiga insänt mönstringsblanketter och att dessa äro riktiga och fullständigt ifyllda. Granskningsnämnden bör jämväl införskaffa mönstringsuppgifter, som icke inkommit i fastställd ordning.

En svårighet med detta system är, att de personer, som handhava insamlingen av mantalsuppgifterna, icke äga möjlighet kontrollera vilka individer, som äro mönstringskyldiga enligt nu gällande grunder. Det har därför syntts erforderligt att fastställa enklare regler för mönstringsskyldigheten. Sålunda bör nämnda skyldighet i första hand åligga alla manliga individer, som äro i värnpliktsåldern. En sådan anordning innebär att mönstringsuppgifter komma granskningsnämnderna tillhanda jämväl för frikallade och eljest icke mönstringsskyldiga. Granskningsnämnderna äga emellertid möjlighet att genom jämförelse med kyrkoböckerna avgöra vilka uppgiftslämnare, som äro värnpliktiga och för vilka mönstringsuppgifterna böra översändas till rullföringsmyndigheterna.

De uppgifter, som icke skola översändas till rullföringsmyndigheterna, kunna därefter utnyttjas för andra än militära ändamål. Blanketten har uppställts på sådant sätt, att den är användbar såsom underlag för en eventuell tjänstepliktsregistrering. Statens arbetsmarknadskommission har förklarat detta vara av sådan betydelse, att den under nu rådande förhållanden förordar uppgiftsskyldighetens utsträckande till alla manliga individer mellan 16—60 år. Blanketter för icke värnpliktiga borde i sådant fall utsorteras och överlämnas till länsarbetsnämnderna. Det kan emellertid ifrågasättas huruvida icke uppgifterna för dem i värnpliktsåldern, som äro frikallade på grund av sjukdom eller lyte, böra tillfälligt utnyttjas inom rullföringsexpeditionerna, för att därigenom skapa möjlighet att verkställa en efterbesiktning av nämnda kategori. En möjlighet synes också erbjuda sig att i samband med uppgiftsgranskningen i kommunerna infordra uppgift på sådana på grund av försörjningsplikt i fremtid befriade värnpliktiga, för vilka försörjningsplikten icke längre föreligger.

Infordrandet av mönstringsuppgifter för icke mönstringsskyldiga bör eventuellt betraktas såsom en tillfällig åtgärd för att vid systemomläggningen äga tillgång till fullständiga uppgifter främst i fråga om adress och yrke. Möjligheterna att jämväl framdeles utvidga mönstringsskyldigheten för uppläggande av tjänstepliktsregister o. s. v. böra emellertid beaktas.

Systemet förutsätter, att *skriftliga mantalsuppgifter* infordras för hela befolkningen. Det nu gällande undantaget för »allmogen och mindre skrivkunniga på landsbygden» bör sålunda upphävas. Denna antikverade undantagsbestämmelse torde även ur folkbokföringssynpunkt vara mogen att försvinna. Vid den förestående mantalsskrivningen för 1941 äro under alla förhållanden skriftliga uppgifter obligatoriska enligt Kungl. förordningen den 26 april 1940 (nr 264). Den föreslagna omläggningen av mönstringsförfarandet kan därför tillämpas redan vid denna mantalsskrivning. Principiellt beslut bör emellertid fattas om att skriftliga mantalsuppgifter skola vara obligatoriska även för framtiden. I den mån en sådan reform kräver riksdagens hörande bör frågan härom framläggas för årets urtima riksdag.

B. Adressförändringar mellan mönstringarna.

För att få kännedom härom är man främst hänvisad till folkbokföringsmyndigheternas flyttningsuppgifter. De värnpliktigas egna adressanmälningar äro som ovan anförts av föga värde. Största svagheten i det nuvarande systemet ligger däri, att folkbokföringsmyndigheterna ej i tid få kännedom om alla inträdande bostadsförändringar. Flyttning *inom* kommunen behöves — utom i Stockholm och Göteborg — ej anmälas förrän vid mantalsskrivningen och även flyttning mellan olika kommuner blir ofta ej i tid anmäld.

Dessa bristfälligheter i folkbokföringen medföra olägenheter ej endast med hänsyn till de värnpliktigas redovisning, utan även ur andra synpunkter, icke minst ur uppbördssynpunkt. En förbättrad redovisning av den inrikes omflyttningen är därför av betydelse även för den icke värnpliktiga befolkningen. Förslag härom ha framlagts av 1936 års uppbördskommitté, som i sitt förslag till folkbokföringsförordning bl. a. upptagit följande bestämmelser.

a) Anmälan om flyttning skall göras inom 14 dagar, även om flyttning sker till annan fastighet inom samma ort (96 §).

b) Arbetsgivare skall vara skyldig att göra anmälan om anställd arbetskraft (116—119 §§).

c) I de fall Konungen så förordnar, skall motsvarande anmälningsskyldighet även åligga hyresvärd ifråga om uthyrning av bostad (120 §).

Samtliga dessa stadganden synas vara av den art, att de med vissa modifikationer kunna genomföras även utan samband med folkbokföringsreformen i övrigt. Särskilt gäller detta den under a) upptagna *anmälningsskyldigheten rörande flyttning inom kommunen*. Som en kontrollåtgärd bör också i de större städer och samhällen, där så befinnes påkallat, föreskrivas *skyldighet för hyresvärdar att anmäla uthyrning* eller annan bostadsupplåtelse. Ifråga om detta stadgande torde dock den jämkningen böra göras i uppbördskommitténs förslag, att hyresuppgifterna ej skola behöva insändas till länsstyrelserna, utan direkt tillställas folkbokföringsmyndigheterna (pastorsämbete eller mantalskontor).

Vad slutligen angår den under b) anförda *anmälningsskyldigheten för arbetsgivare*, skulle ett genomförande av denna kontrollåtgärd ur militär synpunkt medföra vissa fördelar med hänsyn särskilt till redovisningen av de värnpliktigas yrkesförändringar. En noggrann redovisning härav är av betydelse både för bestämmande av de värnpliktigas krigsplacering och för handläggning av frågor om uppskov och hemförlovning. Ännu mera påtaglig är den betydelse en sådan anmälningsskyldighet skulle kunna få ur *arbetsmarknadssynpunkt*. Om utvecklingen skulle gå därhän, att arbetsförmedlingstvång eller annan mera ingripande reglering av arbetsmarknaden

behöver genomföras, torde enbart ur denna synpunkt ett likartat kontrollsystem bli av behovet påkallat, och det synes då självfallet, att de infordrade arbetsgivareuppgifterna böra utnyttjas även för den militära rullföringen. För ögonblicket är det emellertid omöjligt att avgöra, i vilken utsträckning en sådan reglering av arbetsmarknaden kan bli nödvändig. Det synes därför, särskilt med hänsyn till de erinringar, som från arbetsgivarhåll anförts mot denna anmälningsskyldighet, för närvarande icke böra ifrågasättas att genomföra denna kontrollanordning, utan torde härmed tillsvidare kunna anstå, intill dess man kan bedöma, huruvida arbetsmarknadsrådet motiverar en utvidgning av den rapportering rörande anställande eller entledigande av arbetskraft, som redan ålagts arbetsgivarna med stöd av Kungl. kungörelsen den 10 maj 1940 (nr 330).

Behovet av mera fullständiga uppgifter om de värnpliktigas yrkes- och anställningsförhållanden torde i stället kunna tillgodoses genom att utförligare upplysningar härom infordras å de mönstringsuppgifter, som enligt föreliggande förslag skola avlämnas i samband med mantalsskrivningen.

Sammanfattning av ovan framlagda förslag.

De framlagda förslagen kunna särskiljas i sådana, som böra föranleda omedelbara åtgärder i samband med mantalsskrivningen för år 1941, och i sådana, som avse framdeles gällande bestämmelser.

Omedelbara åtgärder.

Mönstringsuppgift i enlighet med bifogade förslag till blankett fastställes skola ingivas i samband med mantalsskrivningen för år 1941 och i samma ordning, som gäller för mantalsuppgifterna (uppgifterna för folkräkningen), av alla manliga individer i åldern 16—60 år, dock ej av fast anställd personal vid krigsmakten.

Blanketten bör tryckas i dubblettkortets (inskrivningsförordningen, formulär nr 2 b) format och i svagt grön färg. Kostnaderna för 3,800,000 blanketter hava beräknats till kr. 21,500.

För granskningsnämndernas verksamhet bör gälla bifogade förslag till instruktion.¹

För uppgifternas bearbetning i rullföringsexpeditionerna avser jag att framdeles avgiva förslag.

Bestämmelser att gälla framdeles.

1) Stadgandet i mantalsskrivningsförordningen § 4 mom. 5 om undantag från skyldigheten att avlämna skriftlig mantalsuppgift bör upphävas.

2) Bestämmelserna om mönstring i värnpliktslagen § 32 och inskrivningsförordningen §§ 125—132 ändras på så sätt att mönstringsanmälan skall avgivas i samband med mantalsskrivningen.

3) I kyrkobokföringsförordningen införes stadganden om skyldighet att inom 14 dagar anmäla ombyte av bostad, även där fråga endast är om flyttning inom kommunen, ävensom om skyldighet för hyresvärd eller annan bostadsupplåtare att i ort, beträffande vilken Konungen så förordnar, anmäla uthyrning eller annan upplåtelse av bostad.

4) I inskrivningsförordningen § 90 införes bestämmelse om skyldighet för pastorsämbete, i Stockholm mantalsintendenten, att ofördröjligen till vederbörande rullföringsbefälhavare översända uppgift om varje adressförändring — även inom kommunen — som kommer till pastorsämbetets (mantalsintendents) kännedom.

¹ Här ej intagen.

På grund av det som ovan anförts får jag, efter samråd jämväl med övriga försvarsgrenschefer och chefen för försvarsstaben, hos E d e r s K u n g l. M a j : t i underdånighet anhålla dels att ovan föreslagna åtgärder, som stå i samband med mantalsskrivningen (folkräkningen) för år 1941, måtte omedelbart vidtagas, dels att för framtiden avsedda bestämmelser måtte närmare utformas och fastställas, i erforderliga fall efter riksdagens hörande.

Stockholm den 3 oktober 1940.

Underdånigst
Enligt bemyndigande
IVAR HOLMQUIST.
Chef för armén.

/ *Folke Högberg.*

I denna framställning instämma

för Statens arbetsmarknadskom-
mission:

A. THOMSON.

för Statens industrikommission:

P. EG. GUMMESON.

/ 19		1		Bilaga till arméchefens skrivelse.	
1 Inskrivningsnummer (Se anvisning)	2 Efternamn	3 Födelseår -datum	4 Årsklass (klass) (Se anvisning)	5 Tilldelad (Se anvisning)	Myndigheternas anteckn.
6 Kyrkobokföringsort (församling)		7 Förnamn	8 Registreringsnr	vid sjömanshuset i	

- 9 Adressort
och (Adresspostanstalt)
bostad
i kyrkobokföringsorten. (Hemman, lägenhet, gata och husnummer eller postbox eller annan beteckning för postavlämning.)
- 10 Telefon till bostad:
(Telefonstationsnamn) (Telefonnummer)
- » » arbetsplats:
(Telefonstationsnamn) (Telefonnummer)
- 11 Tillfällig postadress:
(Ifylles endast därest sådan förekommer)
- 12 Ogift, gift, änking, fränskild. Antal barn under 16 år: st.
(Det tillämpliga understrykes.)

- 13 För att möjliggöra utlämnande av passande utrustning angivas här följande personliga mått: (Se anvisning)
- längd cm, bröstvidd cm, magvidd cm,
(i strumplasten)
- mössnummer cm, kragnummer, skonummer
- 14 Vid personlig inställelse till militärtjänstgöring kan efter anmodan medföras följande vapen av armémoddell: st. gevär (6,5 mm),
..... st. karbin (6,5 mm), st. pistol (9 mm). (Antalssiffror ifyllas.)
- 15 Är ägare av fordon: st. personbil, st. -tons lastbil,
..... st. motorcykel, st. lättviktsmotorcykel, st. vanlig cykel.
Drivmedel: bensen, diesel, gengas, elektricitet. (Det tillämpliga understrykes.)
- 16 Är ägare av motorbåt: st. med inombordsmotor, längd m,
bredd m, djupgående m, knop, ruffad, oruffad.
Drivmedel: bensen, fotogen, råolja, diesel, gengas; (Det tillämpliga understrykes.)
..... st. med utombordsmotor.
- 17 Är ägare av st. hund lämplig för tjänstebud och utbildad i rapporttjänst, dragtjänst, sjukvårdstjänst, vaktjänst. (Det tillämpliga understrykes.)
(Ras, kön, ålder))

- 18 Yrke:
(Se anvisning) Antal år i yrket:
- 19 Näringsgren:
(Se anvisning)
- 20 Arbetsgivarens namn
och (Firmanamn på företag eller namn på enskild arbetsgivare.)
adress:
- 21 Den som driver egen rörelse utsätter här rörelsens art och i förekommande fall firmanamnet:
Antal anställda:
- 22 Skolor, kurser, avlagda examina samt färdighet i språk m. m.:
(Se anvisning)
- 23 Innehav av körkort för: bil, motorcykel, lättviktsmotorcykel.
» » trafik kort för: personbil, lastbil, omnibus.
Drivmedel: bensen, diesel, gengas, elektricitet. (Det tillämpliga understrykes.)
- 24 Annan motorutbildning:
(Se anvisning)
- 25 Anteckningar:
(Se anvisning)
- 26 Sjukdom eller lyte:
(av bestående art) (Se anvisning)

Granskad: / 1940

(Signatur eller stämpel)

Granskningsnämndens anteckningar

Mönstringsblankett

Anvisningar för ifyllande finnas å om-
stående sida. Genomläs dessa noga före
ifyllandet. Skriv med tydlig stil!

Uppgifterna äro med verkligheten överensstämmande

den / 1940.

(Egenhändig namnteckning)

VÄND!

Mönstringsblankett att avlämnas såsom bilaga till mantalsuppgiften för år 1941.

Uppgiftsskyldiga äro män födda åren 1880—1924 (utom fast anställd personal vid krigsmakten; se inskrivningsförelöningen § 1, mom. 1.)

De inrutade uppgifterna 13—17 ifyllas dock endast av dem, som äro födda 1895 eller senare, och som äro inskrivna såsom värnpliktiga.

Siffrorna vid nedanstående anvisningar hänvisa till motsvarande rubriker å omstående sida. Skriv med tydlig stilt!

Anvisningar:

- Inskrivningsnummer.** (Obs. icke identitetsnummer.)
Ifyll det inskrivningsnummer som erhöles vid inskrivningen såsom värnpliktig, t. ex. 1241 45/1922 eller 256 207/1922.
Icke inskrivna och överåriga utsätta ett streck.
Frikallade på grund av sjukdom eller lyte ifylla ordet **frikallad**.
- Årsklass (klass).** Här ifylles den årsklass som värnpliktig tillhör och som är angiven i inskrivningsboken, t. ex. 1922. Den som tillhör *klass A* eller *klass B* utsätter **A**. resp. **B**. Därest den uppgiftsskyldige är tveksam om vilken årsklass (klass) han tillhör, bör rullföringsbefälhavaren tillfrågas. Icke inskrivna, frikallade och överåriga utsätta ett streck.
- Tilldelad.** *Värnpliktig, som tillhör klass B, samt manskap i reserven* angiver det truppförband (örlogsstation) han tillhör, t. ex. **A 1** eller **Karlskrona**. (Endast truppförbandets bokstavsbeteckning och nummer skall utsättas, ej fullständiga namnet.)
Övriga värnpliktiga utsätta här förkortningen för det truppslag de enligt inskrivningsboken äro tilldelade, t. ex. för *armén*:
 - infanteriet (förkortas **INF**)
 - infanteriet i stridsvagnstjänst (förkortas **INF STRV**)
 - kavalleriet (förkortas **KAV**)
 - fältartilleriet (förkortas **FÄLTART**)
 - fästningsartilleriet (förkortas **FASTNART**)
 - arméartilleriet (förkortas **ARMÉART**)
 - luftvärnsartilleriet (förkortas **LVART**)
 - ingenjörtrupperna (förkortas **ING**)
 - signaltrupperna (förkortas **SIGN**)
 - trängtrupperna i anspannstjänst (förkortas **TRÄNG ANSP**)
 - » i biltjänst (förkortas **TRÄNG BIL**)
 - » i sjukvårdstjänst (förkortas **TRÄNG SJV**)
 - intendenturtrupperna (förkortas **INTTRP**)*marinen*:
 - marinen i allmän tjänst (förkortas **M ALLM**)
 - » i sjötjänst (förkortas **M SJÖ**)
 - » i stationstjänst (förkortas **M STN**)
 - » i kustartilleritjänst (förkortas **KUSTART**)*flygvapnet*:
Flygvapnet (förkortas **FLYGV**); till linjetjänst uttagna angiva inom parentes jämväl flygförband t. ex. (**F. 3**) alltså **FLYGV (F 3)**.
Icke inskrivna, frikallade och överåriga utsätta ett streck.
- Bröstvidd** mätes utanpå skjorta runt kroppen under armarna i höjd med bröstvårtorna. **Magvidd** mätes utanpå skjorta runt kroppen i midjehöjd. **Mössnummer** mätes runt hjässan. **Skonummer** beräknas för rymliga sportkängor eller stövlar.
- Yrke.** Angiv här den yrkesbenämning, som svarar mot utfört arbete eller yrkeskunnighet. Yrkesbenämningen skall formuleras så att därav framgår, om uppgiftslämnaren är självständig yrkesutövare eller löntagare. Den som

i egenskap av familjemedlem biträder fader eller annan anhörig i donnes rörelse, angiver detta, t. ex. **jordbruksarbetare (hos min far)**. Beteckningar såsom fabriksarbetare, grovarbetare, handlande o. s. v. få icke användas utan i stället lämnas beskrivande benämning på yrket, såsom **maskinsvarvare, verktygssvarvare, verktygsfilare, bänkarbetare (filare), grovplåtslagare, sadelmakare, byggnadssnickare, byggnadshantlangare, kusk, kreatursskötare, elektrisk montör, bilreparatör, charkuteriarbetare, skomakeriarbetare, skoindustriarbetare, bergsprängare, betongarbetare, vägarbetare, pappershandlare, skoaffärsbiträde, banktjänsteman, servitör, lastbilsförare, polisman, frisörmästare, frisörbiträde, bokförare, bankkassör, lättmatros, radiotelegrafist etc.** Personal med teknisk kompetens, högskoleutbildning eller andra examina angiver utöver yrket även mot vederbörlig examen svarande titel t. ex. **direktör (civilingenjör), jordbrukskonsulent (agronom) etc.**

- Näringsgren.** Den näringsgren, inom vilken uppgiftslämnaren är anställd eller brukar arbeta, anges så noggrant som möjligt, t. ex. **mekanisk verkstad, bilreparationsverkstad, handelsträdgård, jordbruk, bomullsspinneri, tegelbruk, sulfatfabrik, sågverk, pappershandel etc.**
- Arbetsgivarens namn.** Den som för tillfället saknar anställning, utsätter här ordet **arbetslös**.
- Skolor kurser, avlagda examina samt färdighet i språk m. m.**
Här anges t. ex. **studentexamen, handelsgymnasium, lantmannaskola, fil. kand. (tyska, kemi etc), teknisk högskola (elektroteknik), teknisk fackskola (maskinindustri), färdighet i stenografi, maskinskrivning etc.** samt språk som behärskas genom utlandsvistelse e. d.
- Annan motorutbildning.** Här ifylles om den uppgiftsskyldige är utbildad till förare av traktor, motorplog, motorbåt, vägghyvel eller annat motoredskap, varvid drivmedlet även anges, t. ex. **traktorförare (fotogen, vedgas), motorbåtsförare (råolja)**.
Här anges jämväl om den uppgiftsskyldige är innehavare av certifikat som **flygplanförare eller flygplanmekaniker**.
- Anteckningar.** Här angiver den uppgiftsskyldige om han är **hemvärnsman** eller om han är tagen i anspråk inom det **allmänna luftskyddet** (utom hemskyddet) eller inom **industriluftskyddet** eller inom andra **frivilliga försvarsorganisationer**. Befattning uppgives i samtliga fall. Dessutom uppgivas sådana ytterligare uppgifter, som bedömas kunna vara av värde för den militära tjänstbarheten, t. ex. **skjut- och simkunnighet, orienterings-, fjäll-, skogs- och sjövana, scoutledare etc.**
- Sjukdom eller lyte** (av bestående art). Här anges, huruvida den uppgiftsskyldige lider av någon sjukdom eller något lyte, som i högre grad nedsätter arbetsdugligheten och som är av så *bestående art*, att krigsdugligheten för framtiden kan påverkas därav, (således icke tillfällig sjukdom), t. ex. **tuberkulos, blind, enarmad etc.** Hänvisning göres till läkare eller sjukvårdsinrättning, som kan styrka lytets art. Därest den uppgiftsskyldige på grund av sjukdomen eller lytet åtnjuter understöd av allmänna medel, antecknas t. ex. **folkpension på grund av invaliditet, invaliditetsränta från riks försäkringsanstalten etc.**

Inom finansdepartementet utarbetat förslag
till
förordning angående särskild mönstring för år 1941.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Envar här i riket för år 1941 mantalsskriven manlig svensk medborgare, som vid nämnda års ingång uppnått 16 men icke 61 års ålder och som ej är fast anställd vid krigsmakten, skall enligt vad i denna förordning stadgas avgiva uppgift om sådana personliga förhållanden som äro av betydelse ur militär eller civil beredskapssynpunkt.

Uppgiften skall avse den 1 januari 1941 och lämnas å blankett (*mönstringblankett*), vartill formulär fastställes av Kungl. Maj:t.

2 §.

Mönstringsblanketter skola tillhandahållas de uppgiftsskyldiga å pastors-expeditionerna. Vederbörande kommunala myndigheter böra föranstalta om att blanketter jämväl i annan lämplig ordning hållas tillgängliga. Det åligger statskontoret att låta trycka och till länsstyrelserna utlämna erforderligt antal blanketter för att genom länsstyrelsernas försorg kostnadsfritt tillställas pastorsämbeten och kommuner.

3 §.

Uppgifterna för de å samma fastighet boende eller eljest där uppgiftspliktiga skola i städer, köpingar och municipalsamhällen insamlas av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår, vilken det jämväl åligger att tillse, att uppgifter avlämnas för samtliga uppgiftspliktiga.

4 §.

Uppgifterna skola i städer, köpingar och municipalsamhällen av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår samt å andra orter genom den uppgiftspliktiges försorg senast den 15 januari 1941 avlämnas till vederbörande pastor eller å särskilt samlingsställe.

Uraktlåter uppgiftspliktig att i behörig tid avlämna uppgift och finnes den försumlige inom orten, må felande uppgift, efter anmodan av pastor, avfordras honom genom vederbörande stadsfiskal, utmättningsman, fjärdingsman eller exekutionsbetjänt. Tredskas den försumlige eller finnes han icke inom orten, skall pastor anmäla förhållandet hos länsstyrelsen, som äger att med föreläggande av vite införskaffa den felande handlingen.

Krono- eller stadsbetjänt, som verkställer infordrande av felande uppgift eller delgivning av föreläggande som ovan sägs, äger att därför av den försumlige undfå gottgörelse med fem kronor för varje förrättning.

5 §.

Senast den 20 december 1940 skall pastor låta i tidning inom orten en gång införa kungörelse rörande uppgiftsskyldigheten, ordningen för blanketternas tillhandahållande samt tid och plats för uppgifternas ingivande. Kungörelsens innehåll bör även på annat lämpligt sätt genom pastors försorg bringas till allmänhetens kännedom.

6 §.

Pastor åligger att kontrollera att uppgifter inkommit från samtliga uppgiftspliktiga inom kyrkobokföringsdistriktet samt att granska de avgivna uppgifterna och därvid göra de rättelser, som föranledas av jämförelse med mantalsuppgifterna eller, där så finnes erforderligt, mantalslängden och kyrkoböckerna. För sådan uppgiftsskyldig, från vilken uppgift icke kunnat införskaffas, skall pastor å mönstringsblankett införa tillgängliga uppgifter. Närmare bestämmelser om granskningens fullgörande meddelas av Kungl. Maj:t.

7 §.

Med ändring av vad härutinnan föreskrivits i 10 § förordningen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940 skall det åligga mantalsskrivningsförrättaren att senast den 15 januari 1941 eller, där länsstyrelse för viss kommun anser anstånd böra meddelas, senast den 25 januari 1941 överlämna mantalsuppgifterna till pastor.

8 §.

Efter hand som granskningen verkställts och senast den 1 mars 1941 skall pastor översända uppgifterna beträffande dem som äro födda något av åren 1895—1920 eller äro inskrivna till värnplikt såsom underåriga till vederbörande rullföringsbefälhavare och beträffande övriga uppgiftsskyldiga till länsarbetsnämnden i länet.

9 §.

För Stockholm och Göteborg gäller beträffande ordningen för uppgifternas ingivande samt granskningen av desamma vad särskilt varder av Kungl. Maj:t stadgat.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.
